

”Jag är stolt över den svenska modellen”

Mycket pekar mot att vi får en ny regering efter höstens riksdagsval. I så fall blir Mona Sahlins statsminister. Narkotikafrågan har träffat henne.

Publicerat i Narkotikafrågan nr 3, 2010

Text: Pelle Olsson

– I morse tog jag en timmes promenad, konverserar Mona Sahlins när hon ska fotograferas efter intervjun. Det regnade och mascaran rann.

– Jag sminkar mig aldrig när jag ska gå ut, säger fotografen Lars.

Den socialdemokratiska partiordföranden ler, men skrattar inte. Som kvinnlig toppolitiker, särskilt som kandidat till statsministerposten, måste hon alltid tänka på hur hon ser ut. Även under en ensam morgonpromenad kan det dyka upp någon som tycker det är spännande med en sån prominent person. Och vips fram med mobilkameran.

Hennes stora tjänsterum på socialdemokraternas riksdagskansli är ljus och smakfullt möblerat, med vacker utsikt mot Riddarholmskyrkan. Men skrivbordet är i alla fall stökigt och i bokhyllan bakom ligger böckerna huller om buller precis som hos en vanlig människa.

Uppvuxen på ungdomsvårdsskolor

Egentligen finns det inte tid för småprat. Pressekreteraren har pressat in 30 minuter, inklusive fotografering, i Mona Sahlins övertecknade program. Hon hinner i alla fall berätta hon växte upp på olika ungdomsvårdsskolor eftersom hennes pappa Hasse var föreståndare där. (Han blev senare sakkunnig hos Ingvar Carlsson.) Först på Vemyra utanför Sollefteå, sedan på Håkanstorp utanför Vingåker. På så sätt kom hon i kontakt med missbruk bland unga, även om det var längesen. Socialpolitik har inte varit en huvudfråga i hennes politiska karriär även om hon varit vice ordförande i riksdagens socialutskott. Istället har hon haft titlar som arbetsmarknadsminister, integrationsminister och miljöminister.

På frågan om hon över huvud taget kommer att prata om drogpolitik under valrörelsen svarar hon ”Absolut!”

– Både när det handlar om de tillåtande attityderna som jag har blivit orolig för, och om missbruksvården av unga. Det tror kommer att spela en ganska stor roll i det rödgröna budskapet, säger hon där hon sitter mitt emellan ett foto av Anna Lindh och en bild på Bruce Springstein.

– Om du blir statsminister, kommer du då att i internationella sammanhang utnyttja att Sverige har ett jämförelsevis bra läge när det gäller narkotikasituation och propagera för den svenska modellen?

– Jag är väldigt stolt över vår modell när det gäller narkotika, men också alkohol och när det gäller sexköp. Allt det där hänger ihop. Politiken måste våga sätta gränser och sen

stå upp för det. Men bara för att vi haft en oresonlig syn på narkotika, så är inte det för allom givet.

– Vad menar du med oresonlig?

– Att vi inte ska släppa på att det ska vara förbjudet. Det är en opinionsstrid vi måste ta hela tiden. På en del ställen ute i Europa har man börjat betrakta alkohol och narkotika, som vilka varor som helst. I vissa länder har man nästan gett upp mot drogmissbruket. Så det krävs mycket i opinionsarbetet ute i Europa för att hålla igång debatten.

– Du vet förstås att vänstern inklusive de socialdemokratiska partierna i Europa ofta mycket drogliberala.

– Det är därför jag säger det. Som svensk och som socialdemokrat har man ett extra ansvar att stå fast vid den här politiken. Dessutom är våra resultat väldigt bra. Det är ett extra skäl till att sträcka på ryggen.

– Det låter betryggande men är narkotikafrågan verkligen en ämne som dyker upp när du träffar holländska, danska och tyska och partikollegor?

Mona Sahlin skrattar till åt frågan.

– Om du visste hur många sådana debatter vi har! Nu har jag blivit vald som en av de få som ska arbeta fram hur programmet för det europeiska socialdemokratiska partiet ska se ut året som kommer. Där finns alkohol- och narkotikapolitiken med i mina tankar.

Om de rödgröna vinner valet

– Blir det någon skillnad i svensk narkotikapolitik om ni vinner valet? Det är ändå ett konsensus mellan alla partier.

– Jag ser ju inget parti som fladdrar på det området. Däremot när det gäller insatserna, särskilt för unga missbrukare. Nu tar det alldeles för lång tid innan de får hjälp. Det är oacceptabelt.

Hon menar att skiljelinjen mellan hennes parti och den borgerliga alliansen är hur man ser på det offentliga åtagandet. Hur man ser på skatterna, hur man ser på vad ”välfärden egentligen ska handla om”. Den skillnaden vill hon visa i valrörelsen. Motfrågan är förstås vad det innebär mer konkret? Blir det mer pengar till narkomanvården?

– Vi får väl komma tillbaka till när vi faktiskt lägger förslaget, men jag skulle bli besviken om vi inte kan visa att med vår regering blir det mycket lättare, framför allt för unga, att få plats för behandling. Det kräver resurser.

– Det kräver mer pengar?

– Ja, det gör det.

Om de rödgröna partierna vinner valet tillsammans är det en viktig narkotikapolitisk detalj som de inte är överens om. Vänsterpartiet vill avskaffa konsumtionsförbudet. Kan de få igenom ett sånt krav?

Svaret är nej, enligt Mona Sahlin. Hon bedömer inte att (V) kommer att ta strid för detta.

Hur blir det då med övriga förändringar i händelse av valseger? Moben, Mobilisering mot narkotika, lades ner av den nuvarande regeringen. Kommer den tillbaka?

– Erfarenheterna av moben är väldigt bra, svarar hon. Deras opinionsarbete visade att samhället fortsätter att ha nolltolerans. Varje generation måste vinnas för det här synsättet.

Hasch och marijuana har haft en förskräckande utveckling, vad jag har hört. Polisen i södra Stockholm berättade för mig att vissa stadsdelar är nästan självförsörjande.

– Ja, folk odlar själva i garderoberna.

– En ny form av hushållsnära tjänster, kommenterar Mona Sahlin.

Nästa fråga handlar om drogtest. Alliansregeringen har lagt ett förslag att man ska tillåta detta även för personer under 15 år vid brottsmisstanke. Argumentet är att en del drogkarriärer börjar så tidigt. En drogtest kan leda till snabbare upptäckt. Varför är socialdemokraterna emot det om man nu värnar särskilt mycket om de unga.

– Vi har lyssnat mycket på Maria Ungdom. De pekar på hur viktigt det är att ha med föräldrarna och socialen om man ska nå längre än att bara konstatera att den unge har tagit narkotika. En negativ drogtest kan bli en falsk trygghet, men det behöver inte betyda att den unge är utan problem. Behandlingspersonalen argumenterade på ett klokt sätt som i alla fall jag tog på allvar. Man måste se det här lite större och bredare.

– Men om polisen hittar en 14-åring i en kvart nånstans. Ungen nekar att han har tagit narkotika. Då kan det vara bra att påvisa det för att kunna gå vidare med andra åtgärder.

– I 99 fall av 100 säger föräldrarna ja till testning Eller hur?

– Den unge kan fortfarande vägra och då blir det ingen drogtest.

– Nu kan jag inte alla detaljer i det här, säger hon, men jag menar att ibland lägger man en övertro på ett redskap, till exempel urinprover. Det vet både du och jag att narkotikan är en del av ett större samhällsproblem. Det är frågan om klass, det är frågan om ekonomi, fattigdom, utanförskap. Det repressiva inslaget måste finnas, men inte bara det. Det måste också vara tillräckligt med missbruksvård, fritidsgårdar, socialassistenter, kamp mot ungdomsarbetslöshet. Om samhället bara erbjuder drogtest är det en farlig utveckling.

Hon resonerar likadant kring slumpvisa och frivilliga drogtest i skolorna. Socialdemokraterna är på riksplanet är emot detta. Mona Sahlin menar att rätten att säga nej om man blir lottat att lämna urinprov inte är samma sak som frivillighet. Sen måste man ha något mer att erbjuda.

– Det är samma i kriminalpolitiken, fortsätter hon. Man ska vara lika hård mot brotten som mot brottens orsaker. Det tycker jag är klokt. Högern rör sig gärna med att bara ingripa mot brottet i sig, men har inte samma resonemang om varför. Med ökade klyftor i samhället riskerar brottsligheten att öka. Då måste man vara lika sugen på att ha fördelningspolitiska skatter som kriminalpolitiska insatser.,

– Du menar förstås att för mycket skattesänkningar kan vara ett hot mot såna insatser?

– Ja man urgröper möjligheterna att ställa upp för en allmän välfärd och lika möjligheter, en bra skola och en bra missbruksvård.

Tvångsvården och polisen

Sen var det frågan om LVM, tvångsvården som kanske använts för lite på grund av den höga kostnaden för kommunerna trots att den står inskriven i Socialtjänstlagen. Under förra socialdemokratiska regeringen plockade den ansvarige ministern Morgan Johansson fram tillfälligt extra pengar så att Kommunerna fick rabatt under förutsättning att de bedrev eftervård. Liknande ekonomisk hjälp har även nuvarande folkhälsoministern Maria Larsson tagit fram. Vilken linje kommer S att ha i fortsättningen?

– Morgans initiativ var bra. De kommuner som har större problem med tungt missbruk brukar inte alltid ha den starkaste ekonomin. Därför behöver staten ta ett ekonomiskt ansvar. Jag ser ingen anledning att vi ska ändra det om vi kommer tillbaka till makten. Tvärtom.

Vad har då den eventuellt blivande statsministern för tankar om polisens resurser och arbete mot narkotika?

–Det är inte det kravet på fler poliser jag möts av när jag är ute och träffar dem. Men det som framförs är att samordningen när det gäller unga och missbruk, är uruselt, mellan kommunen, socialen och polisen. Det finns många personer inblandade, men alla sitter och dubbeljobbar. Inte minst när man stöter på den där 14-åringen vi pratade om nyss. Hur samlar man alla insatser runt honom eller henne? Poliserna jag pratat med säger att vi borde göra något från statens sida. Det tar jag på allvar.

– Samma sak gäller de långvarigt sjuka. De springer runt mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan och socialen. Det finns resurser, men man lägger hela ansvaret på de som är utsatta att hitta rätt istället för att samla myndigheterna runt den personen. Det måste gå att hitta ett sånt förhållningssätt.

– Sista frågan: Är målsättningen för narkotikapolitiken fortfarande ett narkotikafritt samhälle?

– Ja, absolut.